

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра історії і методики навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М. Боднар

19 серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти *другий (магістерський)*

Галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

Спеціальність *014 Середня освіта (Українська мова і література, Історія)*

Освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література, Історія)

Кременець

2022

Робоча програма навчальної дисципліни *Актуальні проблеми історії України* для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Українська мова і література, Історія)* освітньо-професійної програми *Середня освіта (Українська мова і література, Історія)*

Укладач *Собчук Володимир Дмитрович*, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії і методики навчання

Схвалено на засіданні кафедри історії і методики навчання

Протокол № 1 від 30 серпня 2022 року

Завідувач кафедри

(*Скакальська І. Б.*)

(підпис)

1. ВСТУП

Анотація. Історична наука та історична пам'ять у сучасній Україні; головні центри вивчення історії України; сучасні вітчизняні і зарубіжні дослідження проблематики історії України епохи середньовіччя і ранньомодерної доби; сучасні інтерпретації проблематики вітчизняної історії кінця XVIII – XX ст.

Зміст дисципліни: вступ до курсу; сучасні дослідження історії України епох раннього і високого середньовіччя; сучасні інтерпретації історії України епохи пізнього середньовіччя; сучасні дослідження ранньомодерної доби історії України; сучасні дослідження «довгого» XIX ст. в Україні; сучасні дослідження історії України від початку першої світової війни до кінця 30-х років XX ст.; сучасні дослідження історії України від початку першої світової війни до кінця 30-х років XX ст.; сучасні дослідження історії України середини і другої половини XX ст.

Ключові слова: біографістика, високе середньовіччя, «довге» XIX ст., історична наука, історична пам'ять, історія ментальності, історія повсякдення, локальна історія, нова соціальна історія, новітня історія, періодизація історії України, пізньосередньовіччя, політика пам'яті, раннє середньовіччя, ранній новий час, регіоналістика.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>01 Освіта / Педагогіка</i>	<i>нормативна</i>	
Модулів – 2	Спеціальність <i>014 Середня освіта (Українська мова і література, Історія)</i>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		<i>1-й</i>	<i>1-й</i>
Загальна кількість годин – 90		Семестр:	
		<i>1-й</i>	<i>1-й</i>
		Лекції	
		<i>16 год.</i>	<i>6 год.</i>
		Практичні, семінарські	
		<i>18 год.</i>	<i>4 год.</i>
		Лабораторні:	
<i>– год.</i>	<i>– год.</i>		
Самостійна робота			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 3,3	Освітньо-професійна програма <i>Середня освіта (Українська мова і література, Історія)</i>	<i>56 год.</i>	<i>80 год.</i>
		Вид контролю: <i>залік</i>	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи

для денної форми навчання: 38% – 62%;

для заочної форми навчання: 11% – 89%.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета:

1) ознайомити із сучасними вітчизняними та зарубіжними дослідженнями процесів в економічній, соціальній, політичній і духовній сферах життя України від появи достовірних даних про перебування тут слов'ян, що співпадає з початком епохи середньовіччя, до здобуття Україною незалежності.

Завдання:

1) розвивати потребу аналізувати й оцінювати поступ наукової думки у вивченні суспільних процесів;

2) удосконалювати критичне мислення, необхідне для розуміння інтелектуальних надбань і проблематики історії та інших суспільних наук;

3) прививати цінності, шановані в сучасному громадянському суспільстві.

Професійні компетентності, на формування яких спрямована навчальна дисципліна

Інтегральна

1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері педагогічної освіти і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань, практичне впровадження отриманих результатів та переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та професійної практики і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу з української мови, літератури, історії в старшій (профільній) школі.

Загальні

1. *Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій у педагогічній діяльності (ЗК 3).*

Фахові

1. *Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності (ФК 5).*

2. Здатність до самостійної інтерпретації змісту історичних джерел та історичних фактів і формування власної оцінки у ставленні до минулого й сьогодення України та світу (ФК 11).

3. Здатність орієнтуватися в історичному часі, розуміти критерії та особливості різних наукових підходів до періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу (ФК 12).

4. Здатність формулювати інтерпретаційні й оціночні судження конкретних історичних фактів, явищ та процесів. Здатність орієнтуватися в історичному просторі й пояснювати динаміку його змін (ФК 13).

Програмні результати навчання

1. Поширювати знання через призму національних та загальнолюдських цінностей, толерантності, адаптивності до культурного середовища (ПРН 1).

2. Демонструвати знання категоріального апарату лінгвістики, літературознавства та історії (ПРН 5).

3. Уміння встановлювати географічну детермінованість конкретних історичних явищ та процесів; використовувати картографічний матеріал при поясненні причинно-наслідкових зв'язків у новітній історії світу та України, візуалізувати події за допомогою карти (ПРН 12).

4. Демонструвати уміння вибирати та класифікувати історичну та джерельну базу з метою розкриття її інформаційного потенціалу (ПРН 13).

5. Уміння аналізувати й порівнювати факти історичної дійсності та історичні процеси; оцінювати діяльність соціальних груп та історичних постатей з позиції загальнолюдських та національних цінностей; формулювати власну аргументовану позицію щодо суперечливих питань новітньої історії (ПРН 14).

6. Уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності (ПРН 15).

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ВСТУП ДО КУРСУ. ПРОБЛЕМАТИКА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ І РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ

Тема 1.1. ВСТУП ДО КУРСУ

Предмет і завдання курсу. Історична наука та історична пам'ять у сучасній Україні.

Головні центри вивчення історії України. Інститут історії України, Інститут археології, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Наукове товариство ім. Шевченка, історичні кафедри провідних вишів, історичні та краєзнавчі музеї.

Вітчизняні фахові видання з історії України. «Український історичний журнал», «Україна модерна», «Краєзнавство», «Архіви України», «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ», «Військово-історичний меридіан», «Український нумізматичний щорічник», «Місто: історія, культура, суспільство» та інші.

Провідні видавництва літератури з історії України. «Темпора», «Кліо», «Дух і Літера», «Критика», «Видавництво УКУ», «Наш формат», «Мапа» та інші.

Сучасні синтетичні курси та картографічні видання з історії України. Синтези з історії України авторства О. Субтельного, Н. Яковенко і Я. Грицака, П.-Р. Магочія, С. Плохія; багатотомна «Історія української культури»; історичні атласи.

Тема 1.2. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЕПОХ РАННЬОГО І ВИСОКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Сучасні інтерпретації проблематики походження і ранньої історії слов'ян. Праці В. Барана, І. Винокура, Д. Козака, М. Филипчука та ін.

Сучасні дослідження проблематики історія України-Русі IX – першої половини XIII ст. Праці М. Брайчевського, Т. Вілкул, П. Толочка, О. Толочка, Ю. Диби, М. Котляра, О. Моці, В. Рички та ін.

Галицько-Волинська держава у сучасних інтерпретаціях вітчизняних учених. Праці, В. Александровича, Л. Войтовича, М. Волощука, О. Головка, М. Котляра, О. Купчинського

та ін.

Середньовічна Україна-Русь в дослідженнях сучасних зарубіжних учених. Праці А. Власто, А. Гейштора, І. Данилевського, А. Залізняка, О. Майорова, О. Назаренка, О. Прицака, С. Франкліна і Д. Шепарда, І. Фроянова та ін.

Тема 1.3. СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЕПОХИ ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Новітні публікації джерел історії України епохи пізнього середньовіччя. Хроніки, книги Литовської метрики, литовські статути, актові книги адміністративно-судових установ, тематичні збірники документів.

Сучасні дослідження політичного життя та економічного і соціального устрою України в середині XIV – другій третині XVI ст. Праці Н. Яковенко, О. Русиної, В. Собчука, Б. Черкаса, Л. Войтовича, В. Ульяновського, В. Михайловського, О. Однороженка, І. Ворончук, А. Заяця, Т. Гошко та ін.

Духовне життя українського народу в пізньому середньовіччі в сучасних інтерпретаціях. Праці С. Горіна, І. Сковчиляса та ін.

Україна епохи пізнього середньовіччя в інтерпретаціях сучасних зарубіжних учених. Праці З. Норкуса, С. Полехова, І. Шевченка та ін.

Тема 1.4. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Новітні публікації джерел ранньомодерної доби історії України. Книги Коронної метрики, актові книги адміністративно-судових установ, універсали українських гетьманів, тематичні збірники документів, козацькі літописи, іноземні хроніки.

Україна на початку раннього нового часу (1569–1647) у сучасних дослідженнях. Праці І. Ворончук, Н. Білоус, М. Довбищенка, А. Заяця, П. Кулаковського, С. Леп'явка, С. Плохія, Н. Старченко, Н. Яковенко.

Сучасні інтерпретації Козацько революції середини XVII ст. Праці В. Брехуненка, Ю. Мицика І. Свешнікова, В. Смолія, В. Степанкова та ін.

Проблематика історії України кінця XVII – XVIII ст. у сучасній вітчизняній науці. Праці Ю. Волошина, В. Горобця, О. Гуржія, О. Духа, М. Крикуна, О. Сокирка, Т. Чухліба, М. Яременка.

Ранньомодерна доба історії України в інтерпретаціях сучасних зарубіжних учених. Праці Б. Гудзяка, А. Каппелера, Е. Кінана, З. Когута, Г. Літвіна, О. Субтельного, Т. Таїрової-Яковлевої та ін.

Змістовий модуль 2**ПРОБЛЕМАТИКА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ XVIII – XX ст.*****Тема 2.1. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ «ДОВГОГО» XIX ст. в УКРАЇНІ***

Економічний і соціальний розвиток Наддніпрянської України в XIX – на початку XX ст. Праці Б. Гудя, В. Кравченка, О. Карліної.

Сучасні інтерпретації суспільно-політичного життя Наддніпрянщини в «довгому» XIX ст. Праці Б. Гудя, Т. Осташко, Ю. Терещенка, В. Шандри.

Проблематика історії Західної України кінця XVIII – початку XX ст. у сучасній вітчизняній науці. Праці Я. Грицака, А. Заярнюка, О. Сухого, Ю. Терещенка.

Сучасні дослідження духовного життя України в «довгому» XIX ст. Праці О. Прищепи, О. Толочка.

Україна в «довгому» XIX ст. в інтерпретаціях сучасних зарубіжних учених. Праці Д. Бовуа, Е. М. Бояновської, А. Капелера, Б. Куцмані, П.-Р. Магочія, О. Міллера, Дж.-П. Химки.

***Тема 2.2. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ВІД ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДО КІНЦЯ 30-х РОКІВ XX ст.***

Новітні публікації джерел з історії України 1914–1939 рр. Документи центральних органів державної влади, тематичні збірники документів.

Українська революція 1917–1921 рр. у сучасних інтерпретаціях вітчизняних істориків. Праці С. Кульчицького М. Литвина, Т. Осташко, В. Верстюка та ін.

Сучасні інтерпретації більшовицької модернізації України. Праці С. Кульчицького, С. Плохія.

Західна Україна між двома світовими війнами в сучасних дослідженнях вітчизняних істориків. Праці О. Зайцева, Ю. Крамара, І. Скакальської.

Україна від початку першої світової війни до кінця 30-х років XX ст. в інтерпретаціях сучасних зарубіжних учених. Праці С. Величенка, А. Граціозі, Г. Гаудена, Т. Мартина, Й. Петровського-Штерна, Т. Снайдера.

***Тема 2.3. СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ***

Новітні публікації джерел з історії України 1939–1945 рр. Багатотомні видання «Літопис УПА» та «Літопис УПА. Нова серія», тематичні збірники документів.

Сучасні дослідження німецького окупаційного режиму. Праці А. Боляновського, І. Дерейка та ін.

Рухи Опору в Україні під час Другої світової війни в сучасних наукових інтерпретаціях. Праці В. В'ятровича, Я. Грицака, І. Ільюшина.

Проблема Голокосту в сучасних дослідженнях вітчизняних учених. Праці Ж. Ковби та ін.

Україна у період Другої світової війни в інтерпретаціях сучасних зарубіжних учених. Праці К. Беркгофа, О. Гнатюк, А. Гогуна, Д. Домбровського, Г. Мотики, Т. Снайдера.

Тема 2.4. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ СЕРЕДИНИ І ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

Суспільне життя України 40-х – початку 90-х років у сучасних дослідженнях. Праці С. Єкельчика, Н. Шліхти та ін.

Сучасні дослідження післявоєнної радянзації західних областей України. Праці Т. Вронської, І. Патриляка, М. Романюка та ін.

Опозиційний рух в Україні у сучасних публікаціях. Публікація джерел, праці Г. Касьянова та ін.

Сучасні інтерпретації радянських спроб модернізації суспільства в Україні. Духовне життя України середини 40-х – початку 90-х років у сучасних дослідженнях. Праці В. Войналовича, Н. Шліхти та ін.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
<i>Модуль 1</i>													
Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Проблематика історії України епохи середньовіччя і ранньомодерної доби													
<i>Тема 1.1.</i> Вступ до курсу	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8	
<i>Тема 1.2.</i> Сучасні дослідження історії України епох раннього і високого середньовіччя	8	2	2	–	–	4	8	2	–	–	–	6	
<i>Тема 1.3.</i> Сучасні інтерпретації історії України епохи пізнього середньовіччя	8	2	2	–	–	4	8	–	2	–	–	6	
<i>Тема 1.4.</i> Сучасні дослідження ранньомодерної доби історії України	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8	
Разом за змістовим модулем 1	32	8	8	–	–	16	32	2	2	–	–	28	
Змістовий модуль 2. Проблематика історії України кінця XVIII – XX ст.													
<i>Тема 2.1.</i> Сучасні дослідження «довгого» XIX ст. в Україні	8	2	2	–	–	4	8	2	–	–	–	6	
<i>Тема 2.2.</i> Сучасні дослідження історії України від початку Першої світової війни до кінця 30-х років XX ст.	8	2	2	–	–	4	8	–	2	–	–	6	
<i>Тема 2.3.</i> Сучасні інтерпретації історії України у роки Другої світової війни	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8	
<i>Тема 2.4.</i> Сучасні дослідження історії України в середині і другій половині XX ст.	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8	
<i>Підсумкове заняття</i>	2	–	2	–	–	–	2	–	2	–	–	–	
Разом за змістовим модулем 2	34	8	10	–	–	16	34	2	4	–	–	28	
Усього годин	66	16	18	–	–	32	66	4	6	–	–	56	
<i>Модуль 2</i>													
Індивідуальне науково-дослідне завдання	24	–	–	–	–	24	–	24	–	–	–	24	–
Усього годин	90	16	18	–	–	16	32	90	4	6	–	24	56

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу	4
2	Сучасні дослідження історії України епох раннього і високого середньовіччя	2
3	Сучасні інтерпретації історії України епохи пізнього середньовіччя	2
4	Сучасні дослідження ранньомодерної доби історії України	2
5	Сучасні дослідження «довгого» XIX ст. в Україні	2
6	Сучасні дослідження історії України від початку Першої світової війни до кінця 30-х років XX ст.	2
7	Сучасні інтерпретації історії України у роки Другої світової війни	2
8	Сучасні дослідження історії України в середині і другій половині XX ст.	2
9	Підсумкове заняття	2

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу	4
2	Сучасні дослідження історії України епох раннього і високого середньовіччя	4
3	Сучасні інтерпретації історії України епохи пізнього середньовіччя	4
4	Сучасні дослідження ранньомодерної доби історії України	4
5	Сучасні дослідження «довгого» XIX ст. в Україні	4
6	Сучасні дослідження історії України від початку Першої світової війни до кінця 30-х років XX ст.	4
7	Сучасні інтерпретації історії України у роки Другої світової війни	4
8	Сучасні дослідження історії України в середині і другій половині XX ст.	4
	Разом	32

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Рецензійна стаття про публікацію з історії України.
2. Реферат тематичної групи статей.
2. Творчий портрет відомого дослідника історії України.
3. Огляд журнальних публікацій із певної проблем історії України за кілька років.
4. Повідомлення на студентську наукову конференцію за результатами власного дослідження.
5. Есе з сучасної наукової проблематики історії України.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, семінари, індивідуальні науково-дослідні завдання; пояснювально-ілюстративні, проблемні та пошукові методи з використанням аудіовізуальних засобів, спеціалізованого програмного забезпечення освітнього процесу, електронних бібліотек та архівів, онлайн-енциклопедій, -словників і -баз даних.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання, оцінка самостійної та індивідуальної роботи, залік.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота								ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2					
1	2	3	4	1	2	3	4		
6	6	6	6	6	6	6	6	28	100

Примітка. Сумарна кількість балів, накопичених протягом семестру на семінарських заняттях (максимально 48 балів) множиться на 1,5 і до отриманого добутка (максимально 72 бали) додається оцінка за ІНДЗ (максимально 28 балів).

Якщо студент із поважних причин не зміг накопичити на семінарських заняттях бажану кількість балів, вона може бути замінена оцінкою за залік за 12-бальною шкалою, помноженою на 6.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
66–74	D	задовільно	
60–65	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Плани-проспекти лекцій, розробки семінарських занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

Актуальні проблеми історії України: методичний посібник для студентів магістратури спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література, історія). Уклав В. Собчук; Кременецька обл. гуманітарно-пед. академія ім. Тараса Шевченка. Кременець, 2022.

Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: Колективна монографія. Львів, 2004.

Яковенко Н. *Вступ до історії.* Київ, 2007.

ДОПОМІЖНА

До всього курсу

Довідкові видання

Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. 2-е вид., доповн., доопрац. Київ, 2005.

Енциклопедія історії України. У 10 т. Київ, 2003–2013.

Зварич В., Шуст Р. *Нумізматика. Довідник. Тернопіль, 1998.*

Синтетичні курси

Грицак Я. *Нарис історії України: Формування модерної нації XIX – XX століття. Київ, 2019.*

Грицак Я. *Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ, 2021.*

Магочій П.-Р. *Україна. Історія її земель та народів. Пер. з англ. 2 вид., доповн. Ужгород, 2017.*

Плохій С. *Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. Пер. з англ. Харків, 2016.*

Субтельний О. *Україна. Історія. Пер. з англ. 3-є вид., перероб. і доп. Київ, 1993.*

Яковенко Н. *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-е вид, перероблене та розшир. Київ, 2005.*

***

Історія української культури. У 5 т., 9 кн. Київ, 2001–2013.

Україна і Росія в історичній ретроспективі: нариси. В 3 т. Київ, 2004.

Україна. Нариси історії. [В 4. т]. Київ, 2021–2022.

Картографічні видання

Атлас історії України. Упоряд. Д. В. Ісаєв. Київ, 2012.

Вортман Д., Гордієнко Я., Майоров М. *Terra Ucrainica: Історичний атлас України і сусідніх земель. Від кіммерійців до сьогодення. Харків, 2018.*

Лоза Ю. І. *Історичний атлас України. М-би різні. Київ, 2015.*

Лоза Ю. І. *Історичний атлас України. Найдавніше минуле. Русь (Київська держава, Галицько-Волинська держава). М-би різні. Київ, 2010.*

Національний атлас України. М-би різні. Київ, 2007.

До змістового модуля 1

Боплан Г. Л. *Опис України. Пер. з фр. Я. І. Кравця, З. П. Борисюк. Київ; Кембрідж, 1990.*

Величко С. *Літопис. У 2 т. Пер. з книжн. укр. мови, комент. В. О. Шевчука. Київ, 1991.*

Галицько-Волинський літопис. Дослідження. Текст. Коментар. Київ, 2002.

Гваньїні О. *Хроніка європейської Сарматії. Упор. та пер. з польськ. о. Ю. Мицика. 2-ге вид., доопрац. Київ, 2009.*

Кременецька земська книга 1578 року. Підгот. до вид. Л. В. Ящук. Кременець, 2018.

Купчинський О. *Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої*

половини XIV століть. Дослідження. Тексти. Львів, 2004.

Листи Івана Сірка. Матеріали до українського дипломатарію. Уклад. Ю. А. Мицик, М. В. Кравець. Київ, 1996.

Літопис руський. За Іпатським списком. Пер. з давньорус. Л. Махновця. Київ, 1989.

Литовська Метрика. Кн. 561: Ревізії українських замків 1545 року. Підгот. В. Кравченко. Київ, 2005

Луцька замкова книга. 1560–1561 рр. Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук. Луцьк, 2013.

Малі українські діярії XVII – XVIII століть. Упор., перекл., вступн. ст. та коментар В. Шевчука. Київ, 2015.

Реєстр Війська Запорозького 1649 року. Підгот. до друку О. В. Годійчук (голов. упоряд.) та ін. Київ, 1995.

Руська (Волинська) метрика: Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське воєводства). 1569–1673. Упор. Г. В. Боряк [та ін.]. Київ, 2002.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр.: збірн. документів і матеріалів. Київ, 1993.

Софонович Ф. *Хроніка з літописів стародавніх.* Київ, 1992.

Статути Великого князівства Литовського. В 3 т., 4 кн. Одеса, 2002.

Стрийковський М. *Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Руси.* Пер. з польськ. Львів, 2011.

Українське повсякдення ранньомодерної доби: збірн. документів. Вип. 1: *Волинь XVI ст.* Київ, 2014.

Універсали Богдана Хмельницького 1648–1657. Упор. І. Крип'якевич, І. Бутич. Київ, 1998.

Універсали Івана Мазети (1687–1709). [Ч. 1]. Упор. І. Бутич. Львів, 2002.

Універсали Івана Мазети (1687–1709). Ч. 2. Упор. І. Бутич, В. Ринсевич. Київ, 2006.

Універсали Павла Полуботка (1722–1723). Упор. В. Ринсевич. Київ, 2008.

Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). Упор. І. Бутич, В. Ринсевич, І. Тесленко. Київ; Львів, 2004.

Lietuvos Metrika. Kn. Nr. 22: (1547): Užrašymų kn. 22. Parengė A. Blanuca, D. Vashchuk, D. Antanavičius. Vilnius, 2010.

Lietuvos Metrika. Kn. Nr. 32: (1548–1549): Užrašymų kn. 32. Parengė A. Blanutsa, D. Vashchuk, D. Antanavičius, E. Deveikytė. Vilnius, 2012.

***

Magistra Vitae: Розмови про історію з Сергієм Плохієм. Київ, 2020.

Александрович В., Войтович Л. *Король Данило Романович.* Біла церква, 2013.

Апанович О. М. *Українсько-російський договір 1654 р.: міфи і реальність*. Київ, 1994.

Баран В. Д. *Давні слов'яни*. Київ, 1998.

Білоус Н. *За крок до вічності. Мешканці міст Волині у світлі тестаментів кінця XVI – XVII століть*. Київ, 2021.

Білоус Н. *Київ наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. Міська влада і самоуправління*. Київ, 2008.

Брехуненко В. *Східна брама Європи: Козацька Україна в середині XVII – XVIII ст.* Київ, 2014.

Власто А. П. *Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства*. Пер. з англ. Київ, 2004.

Войтович Л. В. *Княжа доба на Русі: Портрети еліти*. Біла Церква, 2006.

Войтович Л. *Князь Лев Данилович*. Біла Церква, 2012.

Волошин Ю. *Козаки і посполиті: Міська спільнота Полтави другої половини XVIII століття*. Київ, 2016.

Волощук М. М. *«Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції*. Івано-Франківськ, 2014.

Ворончук І. *Населення Волині в XVII – першій половині XVIII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники*. Київ, 2012.

Гайворонский А. *Повелители двух материков. Т. 1: Крымские ханы XV – XVI столетий и борьба за наследство Великой Орды; Т. 2: Крымские ханы первой половины XVII столетия в борьбе самостоятельность и единовластие*. Киев, 2010.

Гвоздик-Прицак Л. *Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Військо Запорозьке*. Київ, 1999.

Головко О. Б. *Корона Данила Галицького*. Київ, 2006.

Головко О. Б. *Роман Мстиславович та його доба: Нариси політичного життя Південної Русі XII – початку XIII століття*. Київ, 2001.

Горін С. *Жидичинський Свято-Миколаївський монастир (до середини XVII сторіччя)*. Київ, 2009.

Горін С. *Монастирі Західної Волині (друга половина XV – перша половина XVII століть)*. Львів, 2007.

Горін С. *Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі*. Київ, 2012.

Горобець В. *«Волимо царя східного...»: Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава*. Київ, 2007.

Горобець В. *Влада та соціум гетьманату: Дослідження з політичної і соціальної історії*

ранньомодерної України. Київ, 2009.

Горобець В. *Світанок української держави: Люди, соціум, влада, порядки, традиції*. Харків, 2017.

Горовенко А. *Меч Романа Галичского: Князь Роман Мстиславич в истории, эпосе и легендах*. Санкт-Петербург, 2010.

Гошко Т. *Звичай і права*. Т. 1: *Антропологія міст і міського права на руських землях у XIV – першій половині XVII століття*. Київ, 2019.

Грабовецький В. В. *Олекса Довбуш*. Львів, 1994.

Гуржій О. І. *Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право*. Київ, 1996.

Гуржій О., Орлик В. *Селяни України та їх оподаткування в XVII – середині XIX ст.* Київ, 2012.

Гіль А., Скочилас І. *Володимирсько-Берестейська єпархія XI – XVIII століть: історичні нариси*. Львів, 2013.

Гудзяк Б. *Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії*. Пер. з англ. Львів, 2000.

Данилевский И. Н. *Древняя Русь глазами современников и потомков (IX – XII вв.)*. Курс лекцій. Москва, 1998.

Диба Ю. *Батьківщина святого Володимира: Волинська земля у подіях X століття. (Міждисциплінарні нариси ранньої історії Русь-України)*. Львів, 2014.

Довбищенко М. В. *Українська шляхта у релігійних рухах (кінець XVI – перша половина XVII ст.)*. Київ, 2008.

Древняя Русь в свете зарубежных источников / под ред. Е. А. Мельниковой. Москва, 2013.

Дух О. *Превелебні панни: Жіночі чернечі спільноти Львівської та Перемишльської єпархій у ранньомодерний період*. Львів, 2017.

Елинек Й. А. *Карпатская диаспора: Евреи Подкарпатской Руси и Мукачева (1848–1948)*. Пер. с англ. Ужгород, 2010.

Єскельчик С. *Імперія пам'яті: Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві*. Київ, 2004.

Жуковський А. *Петро Могила й питання єдності церков*. Київ, 1997.

Зализняк А. А. *Слово о полку Игореве: взгляд лингвиста*. Изд. 3, дополн. Москва, 2008.

Зашкільняк Л. *Сучасна світова історіографія*. Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів, 2007.

Зашкільняк Л. *Теоретичні питання сучасної історичної політики в Україні*. Україна –

Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 24. Тернопіль, 2020.

Заяць А. *Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст.* Львів, 2019.

Заяць А. *Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття.* Львів, 2003.

Зема В. *Київська митрополія перед викликами Ренесансу та Реформації.* Київ, 2020.

Ісаєвич Я. *Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми.* Львів, 2002.

Історія українського козацтва. Нариси. У 2 т. Київ, 2006–2007.

Історія українського селянства. Нариси. У 2 т. Київ, 2006.

Камінський Сулима А. *Історія Речі Посполитої як історія багатьох народів (1505–1795).* Пер. з польськ. Київ, 2011.

Каппелер А. *Від країни козаків до країни селян. Україна на видноколі Заходу у XVI – XIX ст.* Пер. з нім. Львів, 2022.

Каппелер А. *Нерівні брати: Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності.* Пер. з нім. Чернівці, 2018.

Касьянов Г., Смолій В., Толочко О. *Україна в російському історичному дискурсі: проблеми дослідження та інтерпретації.* Київ, 2013.

Касьянов Г. *Past Continuous: Історична політика 1980-х–2000-х: Україна та сусіди.* Київ, 2018.

Касьянов Г. *Розрита могила: Голод 1932–1933 років у політиці, пам'яті та історії (1980-і – 2000-ні).* Харків, 2020.

Києво-Могилянська академія в іменах, XVII – XVIII ст.: енциклопедичне вид. Упор. З. І. Хижняк. Київ, 2001.

Кінан Е. *Російські історичні міти.* 2 вид., випр. і доп. Київ, 2003.

Князі Вишневецькі. Під наук. ред. І. Тесленка. Київ, [2016].

Князі Олельковичі-Слуцькі. Наук. ред. І. Тесленко. Київ, [2017].

Князі Острозькі. Під наук. ред. І. Тесленка. Київ, [2014].

Ковалевська О. *Таємниці козацький портретів.* Київ, 2019.

Когут З. *Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України.* Пер. з англ. Київ, 2004.

Когут З. *Російський централізм і українська автономія у XVIII ст.: Ліквідація Гетьманщини, 1760–1830.* Київ, 1997.

Коринный Н. Н. *Переяславская земля, X – первая половина XIII века.* Киев, 1992.

Котляр М. Ф. *Галицько-Волинська Русь.* Київ, 1998.

Котляр М. Ф. *Данило Галицький.* Біографічний нарис. Київ, 2002.

- Котляр М. Ф. *Дипломатія Південно-Західної Русі*. Київ, 2001.
- Котляр М. Ф. *Княжа служба в Київській Русі*. Київ, 2009.
- Котляр М. Ф. *Нариси воєнного мистецтва Давньої Русі*. Київ, 2010.
- Котляр Н. Ф. *Удельная раздробленность Руси*. Киев, 2013.
- Крикун М. *Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях*. Статті і матеріали. Львів, 2008.
- Крикун М. *Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях*. Львів, 2012.
- Крикун М. *Кордони воєводств Правобережної України у XVI– XVIII ст.* Львів, 2016.
- Крикун М. *Між війною і радою: Козацтво Правобережної України в другій половині XVII – на початку XVIII століття*. Статті і матеріали. Київ, 2006.
- Крикун М. *Подільське воєводство у XV – XVIII століттях*. Статті і матеріали. Львів, 2011.
- Кулаковський П. *Чернігово-Сіверщина у складі Речі Посполитої (1618–1648)*. Київ, 2006.
- Кулаковський П. *Писар, шляхтич і пастир: Біографія володимирсько-берестейського єпископа Йосифа Мокосія-Баковецького (1595–1654)*. Львів, 2019.
- Леп'явко С. *Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні*. Чернігів, 1996.
- Літвін Г. *З народу руського. Шляхта Київщини, Волині та Брацлащини (1569–1648)*. Пер. з польськ. Київ, 2016.
- Літвін Г. *Шляхта Київщини, Волині та Брацлащини (1569–1648)*. Пер. з польськ. Київ, 2016.
- Магочій П.-Р. *Як я став українознавцем: есей-спогад*. Пер. з англ. Ужгород, 2018.
- Майоров О. *Галицько-волинський князь Роман Мстиславич, володар, воїн, дипломат*. У 2 т. Біла Церква, 2011.
- Михайловський В. *Еластична спільнота: Подільська шляхта в другій половині XIV – 70-х роках XVI століття*. Київ, 2012.
- Моця О. *Дніпровська Русь*. Київ, 2013.
- Назаренко А. В. *Древняя Русь и славяне (историко-филологические исследования)*. Москва, 2009.
- Наливайко Д. *Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI – XVIII ст.* Київ, 1998.
- Норкус З. *Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій*. Київ, 2016.
- Однороженко О. *Українська руська еліта доби середньовіччя і раннього модерну: структура та влада*. Київ, 2011.
- Павленко С. О. *Іван Мазепа*. Київ, 2003.
- Павленко С. *Військо Карла XII на півночі України*. Київ, 2017.
- Переяславська рада 1654 року (Історіографія та дослідження)*. Київ, 2003.

- Пилипчук Я. В. *Етнополітичний розвиток Дашт-і-Кипчак у IX – XIII ст.* Київ, 2013.
- Пірко В. *Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI – XVIII ст.* Донецьк, 2004.
- Плохій С. *Козацький міф: Історія та націєтворення в епоху імперій.* Київ, 2013.
- Плохій С. *Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні.* Київ, 2005.
- Плохій С. *Походження слов'янських націй: Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі.* Пер. з англ. Київ, 2015.
- Плохій С. *Царі та козаки: Загадки української ікони.* Пер. з англ. Київ, 2018.
- Повсякдення ранньомодерної України.* Історичні студії в 2 т. Київ, 2012–2013.
- Полехов С. В. *Наследники Витовта. Династическая война в Великом княжестве Литовском в 30-е годы XV века.* Москва, 2015.
- Портнов А. *Історії істориків: Обличчя й образи української історіографії XX століття.* Київ, 2011.
- Прищепа Б. *Погоринські міста в X – XIII ст.* Рівне, 2016.
- Пріцак О. *Коли і ким було написано «Слово о полку Ігоревім».* Київ, 2008.
- Путро О. І. *Гетьман Кирило Розумовський та його доба (з історії українського державотворення XVIII ст.).* В 2 ч. Київ, 2008.
- Ричка В. *Лицар духу: Володимир Великий в історії та пам'яті.* Київ, 2015.
- Розумовська М. *Розумовські. Родина при царському дворі.* Пер. з нім. Київ, 2015.
- Русина О. В. *Студії з історії Києва та Київської землі.* Київ, 2005.
- Русина О. *Україна під татарами та Литвою.* Київ, 1998.
- Сас П. М. *Петро Конашевич-Сагайдачний: молоді роки.* Київ, 2006.
- Свешніков І. К. *Битва під Берестечком.* Львів, 1992.
- Склокін В. *Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство.* Львів, 2019.
- Смолій В., Степанков В. *Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет.* 3 вид., доопрац. Київ, 2009.
- Смолій В., Степанков В. *Петро Дорошенко. Політичний портрет.* Київ, 2011.
- Снайдер Т. *Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569–1999.* Пер. з англ. Київ, 2012.
- Собчук В. *Від коріння до крони: Дослідження з історії князівських і шляхетських родів Волині XV – першої половини XVII ст.* Кременець, 2014.
- Собчук В. *Історична Волинь: Північний захід України в регіональному та локальному вимірах минулого.* Кременець, 2017.
- Сокирко О. *Кулінарна мандрівка в Гетьманищину: Секрети й таємниці староукраїнської*

кухні середини XVII – XVIII століть з автентичними рецептами, адаптованими кухарем-технологом В. Дручком. Київ, 2021.

Сокирко О. *Лицарі другого сорту. Наймане військо Лівобережної Гетьманщини 1669–1726 рр.* Київ, 2006.

Сокирко О. *Український рубікон. Полтавська битва 27 червня 1709 р. У 2 част.* Київ, 2009.

Старченко Н. *Українські світи Речі Посполитої. Історії про історію.* Київ, 2021.

Старченко Н. *Чесць, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині. Друга половина XVI – початок XVII століття.* Київ, 2014.

Субтельний О. *Мазепинці: Український сепаратизм на початку XVIII ст.* Київ, 1994.

Сулима Камінський А. *Історія Речі Посполитої як історія багатьох народів. Громадяни, їхня держава, суспільство, культура.* Пер. з польськ. Київ, 2011.

Таїрова-Яковлева Т. *Инкорпорация: Россия и Украина после Переяславской рады. (1654–1658).* Киев, 2017.

Таїрова-Яковлева Т. *Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність.* Пер. з рос. Київ, 2015.

Таїрова-Яковлева Т. *Іван Мазепа і російська імперія: Історія «зради».* Пер. з рос. 4 вид. Київ, 2022.

Таїрова-Яковлева Т. *Коліївщина: великі ілюзії.* Пер. з рос. Київ, 2019.

Таїрова-Яковлева Т. *Повсякдення, дозвілля і традиції козацької еліти Гетьманщини.* Пер. з рос. 2 вид. Київ, 2018.

Терський С. *Княже місто Володимир.* Львів, 2010.

Толочко А. *«История Российская» Василия Татищева: источники и известия.* Москва; Киев, 2005.

Толочко П. П. *Київська Русь.* Київ, 1996.

Толочко А. *Очерки начальной Руси.* Киев; Санкт-Петербург, 2015.

Толочко О. П., Толочко П. П. *Київська Русь.* Київ, 1998.

Толочко П. П. *Ярослав Мудрий.* Київ, 2002.

Топольський Є. *Як ми пишемо і розуміємо історію: Таємниці історичної нарації.* Пер. з польськ. Київ, 2012.

Україна і Литва в XIV – XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти. Луцьк, 2011.

Українська держава другої половини XVII – XVIII ст.: політика, суспільство, культура. Київ, 2014.

Федорук Я. О. *Віленський договір 1656 року: Східноєвропейська криза і Україна у*

середині XVII століття. Київ, 2011.

Филипчук О. *Забутий святий. Князь Володимир Великий між Сходом та Заходом*. Київ, 2020.

Фроянов И. Я. *Древняя Русь. Народные движения. Княжеская и вечевая власть*. Учебн. пособие. Москва, 2012.

Чуткий А. *Нариси з економічної історії України*. У 3 кн. Київ, 2013–2021.

Чухліб Т. *Відень, 1683: Україна-Русь у битві за «золоте яблуко» Європи*. Київ, 2013.

Чухліб Т. *Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1711 рр.* Київ, 2005.

Чухліб Т. В. *Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи*. Київ, 2004.

Чухліб Т. В. *Козацький устрій Правобережної України (остання чверть XVII ст.)*. Київ, 1996.

Шевченко І. *Україна між Сходом і Заходом: Нариси з історії культури до початку 18 століття*. Пер. з англ. Львів, 2014.

Щербак В. *Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст.* 2-е вид. Київ, 2006.

Щербак В. *Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст.* 2-е вид. Київ, 2006.

Яковенко Н. *Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII століття*. Київ, 2012.

Яковенко Н. *Паралельний світ: дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст.* Київ, 2002.

Яковенко Н. *У пошуках Нового неба: Життя і тексти Йоаникія Галятовського*. Київ, 2017.

Яковенко Н. М. *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна)*. Київ, 2008.

Яременко М. *Київське чернецтво XVIII ст.* Київ, 2007.

Яременко М. *Перед викликами уніфікації та дисциплінування: Київська православна митрополія у XVIII столітті*. Львів, 2017.

Яременко М. *Соціальна історія освіти й освіченості в Україні XVIII ст.* Харків, 2014.

Ярошинський О. Б. *Волинь у роки Української національної революції середини XVII ст.* Київ, 2005. Александрович В. *Західноукраїнські малярі XVI століття. Шляхи розвитку професійного середовища*. Львів, 2000.

33-й: голод: народна книга-меморіал. Підгот. Л. Коваленко і В. Маняк. Київ, 1991.

Архів розстріляного відродження: матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років. Упор. О. й Л. Ушкалови. Київ, 2010.

Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918–1920. Док. і матеріали. У 2 т. Упоряд.: В. Верстюк (керівник) та ін. Київ, 2006.

Єфремов С. О. *Щоденники 1923–1929.* Упоряд.: О. І. Путро (гол. упоряд.) та ін. Київ, 1997.

Коцюбинська М. *Книга споминів.* Харків, 2006.

Кравченко В. *Я вибрав свободу.* Спогади. Пер. з англ. Київ, 2022.

Літопис Української повстанської армії. Т. 43: Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Кн. 1. Торонто; Львів, 2006.

Літопис Української повстанської армії. Т. 44: Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Кн. 2. Торонто; Львів, 2006.

Літопис Української повстанської армії. Т. 46: Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Кн. 3. Торонто; Львів, 2007.

Омелянович-Павленко М. *Спогади командарма (1917–1920).* Документально-художнє видання. Упор. М. Ковальчук. Київ, 2007.

Політичні протести й інакодумство в Україні (1960–1990). Документи і матеріали. Упор. В. М. Даниленко. Київ, 2013.

Полювання на «Вальдшнепа». Розсекречений Микола Хвильовий. Науково-документальне видання. Упор. Ю. Шаповал. Київ, 2009.

Савчин М. *Тисяча доріг: Спогади жінки учасниці підпільно-визвольної боротьби під час і після Другої світової війни.* Київ, 2017.

Самі про себе: Автобіографії українських митців 1920-х років. Упор. Р. Мовчан. Київ, 2015.

Скоропадський П. *Спомини: кінець 1917 – грудень 1918.* Відп. ред. Ю. Терещенко. Київ, 2019.

Українська Держава (квітень – грудень 1918 року). Документи і матеріали. У 2 т. Упоряд.: Р. Пиріг (керівник) та ін. Київ, 2015.

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2 т. Київ, 1996.

Цегельський Л. *Битва за Соборність: від легенди до правди.* Київ, 2021.

***

Ададуров В. *«Наполеоніда» на сході Європи: Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття.* Вид. 2, доповн. і переробл. Львів, 2018.

Бекірова Г. *Пів століття опору. Кримські татари від вигнання до повернення (1941–1991)*

роки): Нарис політичної історії. Київ, 2017.

Беркгоф К. *Жнива розпачу. Життя і смерть в Україні під нацистською владою*. Пер. з англ. Київ, 2011.

Білик В., Карліна О. *Жива спільнота в імперському світі: Луцька греко-унійна єпархія кінця XVIII – першої третини XIX століть*. Львів, 2018.

Бовуа Д. *Битва за землю в Україні 1863–1914. Поляки в соціо-етнічних конфліктах*. Пер. із франц. Київ, 1998

Боляновський А. *Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945)*. Львів, 2003.

Бояновська Е. М. *Микола Гоголь: між українським і російським націоналізмом*. Пер. з англ. Київ, 2013.

В'ятрович В. *За лаптями Волині-43: Невідома польсько-українська війна*. Харків, 2017.

Веденеев Д. В. *Украинский фронт в войнах спецслужб*. Исторические очерки. Киев, 2008.
Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2 кн Київ, 2015.

Величенко С. *Імперіалізм і націоналізм по-червоному: українська марксистська критика російського комуністичного панування в Україні (1918–1925)*. Пер. з англ. Львів, 2017.

Верстюк В. Ф. *Махновщина: селянський рух на Україні (1918–1921)*. Київ, 1992.

Віднянський С. В., Вегеш М. М. *Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення: монографія*. Київ, 2021.

Войналович В. А. *Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940–1960-х років: політологічний дискурс*. Київ, 2005.

Воляннюк С. *Історія воєнної округи УПА «Лисоня»*. Тернопіль, 2018.

Вронська Т. *Непевний контингент: депортації із Західної України 1944–1953 років, режимне повсякдення, повернення*. Київ, 1922.

Вронська Т. *Упокорення страхом: сімейне заручництво у каральній практиці радянської влади (1917–1953 рр.)*. Київ, 2013.

Вронська Т., Стяжкіна О. *Мінусники: покарані простором*. Київ, 2021.

Гогун А. *Между Гитлером и Сталиным. Украинские повстанцы*. Изд. 3-е, испр. и доп. Киев, 2014.

Гогун А. *Сталинские коммандос. Украинские партизанские формирования, 1941–1944*. 2-е изд., испр. и доп. Москва, 2012.

Грациози А. *Большевики и крестьяне на Украине, 1918–1919 годы. Очерк о большевизмах, национал-социализмах и крестьянских движениях*. Пер. с англ. Москва, 1997.

Грицак Я. *Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)*. Київ, 2006.

Грицак Я. *Страсті за Бандерою*: статті та есеї. Київ, 2010.

Грицак Я. *Страсті за націоналізмом*: Історичні есеї. Київ, 2004.

Гудь Б. *З історії етносоціальних конфліктів. Українці й поляки на Наддніпрянщині, Волині й у Східній Галичині в XIX – першій половині XX ст.* Авториз. пер. з польськ. Харків, 2018.

Гудь Б. *Українсько-польські конфлікти новітньої доби. Етносоціальний аспект.* Харків, 2011.

Гуржій О., Орлик В. *Селяни України та їх оподаткування в XVII – середині XIX ст.* Київ, 2012.

Гауден Г. *Кінець ілюзій. Оповідь про листопадовий погром 1918 року.* Пер. із. польськ. Львів, 2020.

Домбровський Д. *Польща і Закарпаття: 1938–1939.* Пер. з польськ. Київ, 2012.

Скельчик С. *Імперія пам'яті: Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві.* Київ, 2004.

Скельчик С. *Повсякденний сталінізм: Київ та кияни після Великої війни.* Київ, 2018.

Зайцев О. *Націоналіст у добі фашизму. Львівський період діяльності Дмитра Донцова. 1933–1939 роки. Начерк інтелектуальної біографії.* Київ, 2019.

Зайцев О. *Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки). Нариси інтелектуальної історії.* Київ, 2013.

Заярнюк А. *Ідіоми емансипації. «Визвольні» проєкти і галицьке село у середині XIX століття.* Київ, 2007.

Ільющин І. *Українська повстанська армія і Армія крайова. Протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.).* Київ, 2009.

Касьянов Г. *Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років.* 2-ге вид., випр. і доповн. Київ, 2019.

Касьянов Г. *Розрита могила. Голод 1932–1933 років у політиці, пам'яті та історії (1980-ті – 2000-ні).* Харків, 2020.

Ковба Ж. *Людяність у безодні пекла. Поведінка місцевого населення Східної Галичини в роки «остаточного розв'язання єврейського повстання».* Вид. 4-те, випр. і доп. Київ, 2019.

Конквест Р. *Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор.* Київ, 1993.

Крамар Ю. В. *Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя.* Монографія. Луцьк, 2015.

Кульчицький С. *Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі.* У 3 кн. Київ, 2013.

Куцмані Б. *Броди. Прикордонне галицьке місто в довгому XIX столітті.* Пер. з нім.

Львів, 2019.

Литвин М. *Українсько-польська війна 1918–1919 рр.* Львів, 1998.

Магочій П.-Р. *Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)*. 2-е перероб. і доп. вид. Ужгород, 2021.

Мартин Т. *Імперія національного вирівнювання. Нації та націоналізм у Радянському Союзі (1923–1939 роки)*. Пер. з англ. Київ, 2013.

Миллер А. *Украинский вопрос в Российской империи*. Киев, 2013.

Мотика Г. *Від волинської різанини до операції «Вісла». Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр.* Київ, 2013.

Надольський Й. Е. *Депортаційна політика сталінського тоталітарного режиму в західних областях України (1939–1953 рр.)*: Монографія. Луцьк, 2008.

Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.). Колективна монографія. В 2 ч. Київ, 2009.

Омельянчук И. В. *Черносотенное движение на территории Украины (1904–1914 гг.)*. Монографія. Киев, 2000.

Онобль Е. *Революція 1917 року: французький погляд. 100 років тлумачень і репрезентацій*. Пер. з франц. Київ, 2016.

Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. 3 вид., стер. Київ, 2005.

Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Історичні нариси. Київ, 2005.

Патриляк І. *«Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960 рр.* Львів, 2012.

Пахолків С. *Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації*. Пер. з нім. Львів, 2014.

Петровський-Штерн Й. *Анти-імперський вибір. Постановня українсько-єврейської ідентичності*. Авториз. пер. з англ. Київ, 2018.

Плохій С. *Великий переділ. Незвичайна історія Михайла Грушевського*. Пер. з англ. Київ, 2011.

Плохій С. *Козацький міф: Історія та націєтворення в епоху імперій*. Київ, 2013.

Прищепа О. *Міся зустрічі: Культурне довкілля міст Правобережної України (кінець XIX – початок XX ст.)*. Рівне, 2019.

Прищепа О. П. *Міста Волині у другій половині XIX – на початку XX ст.* Рівне, 2010.

Романюк М. *Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953)*. Львів,

2016.

Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. *Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника*. 2-ге вид., доповн. Київ, 2009.

Снайдер Т. *Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіним*. Пер. з англ. Київ, 2018.

Снайдер Т. *Червоний князь: Таємні життя габсбурзького ерцгерцога*. Пер. з англ. Київ, 2011.

Снайдер Т. *Чорна земля: Голокост як історія і застереження*. Пер. з англ. Київ, 2017.

Солдатенко В. Ф. *Українська революція*. Історичний нарис. Монографія. Київ, 1999.

Старовойтенко І. *Євген Чикаленко: людина на тлі епохи*. Монографія. Київ, 2009.

Сухий О. *Від русофільства до москвофільства (російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у ХІХ столітті)*. Львів, 2003.

Терещенко Ю. *Довге ХІХ століття: спротив асиміляції*. Київ, 2022.

Терещенко Ю., Осташко Т. *Український патріот з династії Габсбургів*. Вид. третє, доповн. Київ, 2022.

Федевич К. К. *Галицькі українці у Польщі. 1920–1939 рр. (Інтеграція галицьких українців до Польської держави у 1920–1930-ті рр.)*. Київ, 2009.

Федевич К., Федевич І. *За Віру, Царя і Кобзаря. Малоросійські монархісти і український національний рух (1905–1917 роки)*. Пер. з рос. Київ, 2017.

Химка Дж.-П. *Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860–1890)*. Пер. з англ. Київ, 2002.

Шандра В. *Міщанські органи станового самоврядування в Україні (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.)*. Київ, 2016.

Шаповал Ю. *Олександр Шумський. Життя, доля, невідомі документи: дослідження, архівні матеріали*. Київ; Львів. 2017.

Шваб А., Малєончук Г. *Міжвоєнний Луцьк. Суспільно-політичний, соціально-економічний, культурний розвиток (1919–1939)*. Луцьк, 2022.

Шліхта Н. *Церква тих, хто вижив: Радянська Україна, середина 1940-х – початок 1970-х рр.* Харків, 2011.

Шліхта Н. *Історія радянського суспільства*. Курс лекцій. 2-ге вид., перероб. і доповн. Харків, 2015.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Інституції

Інститут історії України НАН України: <http://history.org.ua/uk>

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України:
<http://archeos.org.ua>

Національна бібліотека України ім. В. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Спілка археологів України: <http://www.vgosau.kiev.ua>

Електронні бібліотеки

«Ізборник»: <http://izbornyk.org.ua>

«Діаспоріана»: <http://diasporiana.org.ua>

«Чтиво»: <http://www.chtyvo.org.ua>

Періодичні і продовжувані видання з історії України

«Археологія»

Сайт: <https://arheologia.com.ua/index.php/arheologia>

«Архіви України»

Сайт: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au>

«Військово-історичний меридіан»

Архів випусків: <http://resource.history.org.ua>

«З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ»

Сайт: <http://archive-vuchk.history.org.ua/uk/node/8>

«Краєзнавство»

Архів випусків: <http://resource.history.org.ua/ejournal/EJ0000023>

«Локальна історія»

Сайт: <https://localhistory.org.ua/>

«Місто: історія, культура, суспільство»

Сайт: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics>

«Пам'ятки України: історія та культура»

Архів випусків: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2223>

«Український історичний журнал»

Сайт: <http://uhj.history.org.ua/uk>

«Український нумізматичний щорічник»

Сайт: <https://numismatic-journal.com/index.php/journal/index>

«Україна модерна»

Сайт: <https://uamoderna.com/>

«Харківський історіографічний збірник»

Архів випусків: <http://history.karazin.ua/nauka/periodichni-vidannya/harkivskiy-istoriografichniy-zbirnik.html>

Провідні видавництва літератури з історії України

«Видавництво УКУ» <https://press.ucu.edu.ua/>

«Дух і Літера» <https://duh-i-litera.com/>

«Кліо» <https://www.clio.in.ua/>

«Критика» <https://krytyka.com/ua/books/>

«Мапа» <http://mapaedit.com.ua/>

«Темпора» <https://www.tempora.com.ua/uk/>